

Zlomek Svatovítský

Byl jest Paris, kněžic v Troji,
vzchován ve čsti, u pokoji,
jehož otčík i matka
pro lásku svého děťátka
tak běchu míle vzchovali,
jakž mu vóli ve všem dali.
Jmějéše to knieže k lovu
mimo všecko mysl hotovu.
Sta sě to časa jednoho,
když jezdi v lese mnoho,
až sě ot lovcóv zblúdi
a kóň sě mu velmi ztrudi;
přiboda sě s cěsty v púšči
pod krásný buk v jednu húšti,
vzvrha na suk uzdu s koně,
poče spáti, dřevu sě kloně.
Zdieše sě jemu v téj hodině,
uzřě ve sně tři bohyně:
jednu, jenž vládne milostí,
druhú, jenž vládne múdrostí
i seho světa udatstvem,
třetí, jenž vládne bohatstvem.
A ty zlaté jablko jmiechu,
o něžto sě velmi přiechu;
nebo bieše na něm písáno:
"Která kraššie, téj bude dáno."
Vzvolichu ho súdci sobě,
řkúc: "Dáváme tu moc tobě,
ať sě nepřem déle o to,
daj, který chceš, jablko toto;
a nad čím nás která móže,
toho tobě vždy pomóže."
Tehdy sě sta v tu dobu,
on poče sě raditi sám s sobú,
vece: "Co sě nedostává
mně podlé kniežecieho práva?
Mám přieliš mnoho bohatstva
a také se jmám podlé udatstva,
podlé jiných smysla dosti:
což viec třeba múdrosti?
V štěstí také mám vóli časnú,
bych jedno jměl ženu krásnú!"
Řka tak, téj jablka dohodi,
jež nad milostí vévodí.
A jakž brzo je rozsúdi,
vztrhna sě vietr, jej ubudi,
proňž musí pryč ottad jeti,
jmaje tu věc na paměti,

kak by sě mu to dostalo,
ježto sě jmu ve sně dálo.
Tehdy mu na mysl tanu,
na jednu věc rozpomanu,
z niež mieše sličnú příčinu,
proti Řekóm zjevnú vinu.
Stala sě jest byla kdasi
škoda Troji v dávné časy.
Herkules byl kněžic řecký,
v udatstvě vybraný, dětský;
ten byl Troji prvnie bieda:
pobil Parisova děda,
k tomu zabil jemu dva stříce,
pro něž leží Troje nicě;
a vzal mu byl v též časy
tetku ovšem divné krásy,
Esionie, čstnú děvici.
Tu dal jednomu kniežeti,
Telamonu, jenž s ní kněžě
doby, Ajaka vítěze.
To jest byla vina troje,
pro niž Paris, knieže zTroje
proti Řekóm srdcem stonal,
až jest to i dokonal,
jakož je jim unesl ženu
najkrašší v světě, Helenu,
pro niž sě jest stala vojna
Řekóm s Trojí nepokojná.
Jsú před ní deset let stáli,
tu vítězi vojevali.
Nejeden toho zlým užil,
jenž tu svůj živótek složil,
těch vítězóv s obú stranú,
na něž když sě rozpomanu,
až mi sě v srdci zavine.
Pro tak malú věc jediné
plakala nejedna matka,
zbyvši tu svého děťátka;
lkaló srdcem mnohé družě,
zbyv svého milého mužě.
Ach, srdce člověččé bludné,
ach, zamyšlenie neklidné,
jež pro jednu ženu -
jměla krásu přemnoženú-
vešken sě svět byl zbudil,
deset let sě vojnú trudil,
až v jedenácté léto -
kak mi zpomanúti zle to! -
čstné město Troje dobyto.
Tu bez čísla lidí zbito,

jakož riedký kto hostaven,
starý i mladý života zbaven,
naposled město sežženo.
Řiedko jest kdy pochváleno:
bez trávy lúka sečená,
bez příslovie krásná žena.
To také písmo vykládá,
ž' toho města čstná ohrada
deset let plně hořala.
Škoda jest takého diela!
Tak se jest stalo rušenie.
Již se vráci v své pravenie.
Jakož napřed pravi,
Alexander tu se stavi.
V tu dobu jenž s ním tu biechu,
takú záhubu uzřechu;
neby jeden tu nepyče
a žalostí lomě ruce.
Vidúc na vítěžských roviech
o jich skutečech, o jich sloviech
kdes na kameni vyryto,
kdež všemu světu neskryto,
řekú: "Dojdem též strasti;
vešli smy v neznámé vlasti,
z nich se viec nevypravíme,
až se života zbavíme."
Král uslyšav řeč svých lidí,
vece: "Proč váš smysl v tom blúdí?
Nikdy nenie čsti dóstojen,
kto ce býti vždy pokojen.
Doňadž koně nepokuši,
pěči vždy naň jmieti muši;
ten se takéž skazí stáním;
jakož častým osedláním.
Takéž jest každý člověk,
má-li pokojný tento věk;
pokoju se tak obloží,
až snad v lenosti umoří.
Protož mé srdce tam spěje,
kdež mi se, bohdá, čest zděje.
Jedno chcete-li pohověti,
chci vám něčso pověděti,
pro něž jmám všicku náději,
že tam k nepřieteli spěji.
Kdaž mi mój otčík pohynu,
zdě mi se v nocní hodinu;
myslých leže sám jediný -
ničijěše nikte jiný -
co by mi bylo sobě zdiati,
nevědiech se co přijěti:

vrahom-li se otpierati,
čili tak v porobě státi.
Tak mi myslce v obém stáše.
Ktož tu biechu, každý spáše.
Myslých jakžto pták některý,
jenž sobě nedojme viery,
kdyžto sobě ptá pokoje,
kde by choval dietky svoje,
nesměje lap hniezda sklásti,
boje se všeliké nápasti,
aby hniezda vietr neobořil,
neb se had k dětem nevznořil,
letě dlúho v lesi, v poli,
až snad někde miesto zvolí.
Tak mi se uda uzřieti,
ande se tako prosvieti,
jakžto když bude z hromu blesk,
pro něž sobě tak velmi stesk,
až zapomanuch sám sebe;
i vezřech, naliti z nebe
jeden krásný člověk sstúpi,
jenž ke mně bliz přistúpi;
všěcka na něm čstnost bieše,
a tak divné rúcho jmieše,
jakž mi se nezdá nikake,
by kdy člověk vídal také.
To sem tak vídal právě,
jež jmieše na svý hlavě
korunu z zlata světlého
a z kamenie předraheho.
Nemoh jmu jmene zvěděti,
jedno to mohu spomněti:
cos mu bě na čele psáno,
jež mi věděti nedáno.
Když ho chtiech potázati,
on prvé svú řeč uchvátí:
'Vynidž,' vece, 'z kraje svého,
podámť vši čest světa seho,
a kdež mě uzříš potom,
nemysl zlého lidu o tom.'
Tehdy jak brzo to povědě,
kam se podě, živ nevědě;
ale jakž se přič obrátí,
všě se ta světlost zatrati.
V tomž tvrda jest má náděje,
což jest mluvil, že mi se zděje."
To se v krátce všecko zlíči,
ta řeč, již jim král vylíči,
že, když se uda jemu
prijěti k Jeruzalemu,

tu jej ten potka tělestně,
jehož bieše vidal ve sně,
s takým znamením velikým,
s židovským zástupem všelikým;
a jakož jej náhle potka,
pade před ním velmi zkrotka.
Tomu sě diviti jechu
ti všickni, jenž s ním biechu.
A když mu tu čest pokáza,
vojem do stanóv rozkáza.
Šed do města s málem lidí,
milostivě sě poklidi,
i jakž jej ten muž nauči,
tak sě tu Bohu poruči.
Dav pravé přiezni stvrzenie,
vzem s milostí otpuštění,
káza vojem ottad vstáti,
chtě sě k nepřátelóm bráti.
Již byl vtáhl daleko v zemi
proti nepřieteli svému
Macedo, ten opravitel
i své vlasti obranitel.
A když přide pověst ta
v perské hrady i u města,
tehdy z těch okolních tvrzí
potočichu posel brzý,
aby sě král Darius střehl,
že jeho nepřitel přitíehl.
A když s tiem posel přiteče,
Darius sě velmi leče.
Kak by mnoho příčinněji,
pokladem, lidmi silněji -
neb jmieše královstvo dvoje,
z nich nadeň mohl jmieti voje -
ale že vždy byl pokojen,
že nedbal i jedněch vojen,
tiem proti mu bieše mdlejší,
jímž by mohl býti silněji,
ač by byl srdce toho,
k němuž jmějěše lidí mnoho.
Však nechtě, by sě kto domněl,
by v čem své moci zapomněl,
káza sě všem hotovati,
chtě nepřátely potkati.
A jakž brzo provolachu,
tak všickni na vojnu vstachu.
Zatiem sě také potáza,
Alexandru list rozkáza,
řka: "Král Darius, král nad
králi,

jehož sě moci vše nevzdálí,
Alexandru, sluzě svému,
dietěti obak čstnému,
spoviedaju milost svoji,
ke čsti radě i pokoji.
Vědě, že jsi po letech mladý,
proněž ještě nej máš rady,
češeš jablka nedospělá,
varuj se takého diela!
Kdež ovoce nedospělo,
češeš-li to, tratíš dieto.
Poddals sě v vojenské bydlo,
chovaj se, byť neostydlo!
Ale na jakéž si době,
jež slušie, poslal sem tobě:
uzdu, měšec, mieč okružlý,
jež obrovnán na všě úhly,
ten sě tvým letóm podobá.
Pakli která tvá chudoba,
měšce sě jedno dotiežeš,
až s potřebu vyviežeš.
A snad si sě tako splašil,
mniš, by tě nikte neustrašil:
uzdy sě na to dotieže,
vniž plachý kón, tak tě svieže."
Alexander listy přčta,
uslyšav, kaká jest řeč ta,
vece: "Lépe rozuměji,
kak sě ti daři vypravují,
tento se mieč na to maje,
jenž okružlý na všě kraje,
stojíte všickni vidúce,
že jej drži tvrdě v ruce,
takéž to vězte právě,
že již veš svět jmám v svéj
opravě.
Tento měšec to vykládá,
že, což váš král má poklada,
skrže ten můžete věděti,
že to všecko budu jmieti.
Uzda mi sě hodí k tomu,
když již sadu v jeho domu,
všecko, což jmá, sě rozplení
a jej svieži vniž vól léní."
Rozkázav poslóm ta slova,
da jim listy k tomu znova,
potom daři i každého
podlé práva králevského.
Vzemše posli listy jeho,
nesú je před krále svého.

Přečta listy král pohanský,
jež mu bě poslal král řečský,
poče sě tomu diviti,
že směl kdy to pověděti
a řka: "Jmám svět v svéj poruce,
jakž ten mieč drži v ruce."
Podivi sě také tomu,
že řekl: "Sadu v jeho domu,
vládna všemi městy, hrady
v jeho zemi zde i onady."
Svým řitiěřóm to rozprávě,
svú korunu na sě vstavě:
"Však já sem," vece, "král nad králi,
mne sě po všem světu báli
vši králové i kniežata,
dávajíce dan ot zlata.
Kak mu může to přijíti,
by mohl v takú čest kdy vníti,
jakž by objal mé králevstvo?
Vizte, kaké psal bláznovstvo!"
Řka to, káza poslóm siesti,
uzel máku jemu nésti
a řka: "Věz to, pyšné robě,
posielaji ten mák tobě,
aby vědě, co jmám moci
vlastních lidí, bez pomoci.
Tu jest ovšem máku mnoho,
ty nemóžeš čisti toho;
tolikéž jmám já vojí,
všudy lid sě vniž roj brojí
okolo mne za tři míle;
nýnie čísla téj všiej síle.
Tisíc na jednoho tvého
jmám rytieřstva výborného.
Kako chceš boj se mnú vzéti,
nemoha té moci jmieti?
Raziť, by sě mně pokoř
bral sě zasě přič za moře,
ač zbýti chceš zde hořě;
chtě královstva zde dobyti,
móžeš tam svého zbýti."
Alexander tu řeč slyšě -
ande posel mluví tišě -
káza uzel rozvázati
i poče ten mák zobati
a svým Řékóm udávati.
Každý jeho hrst nachvátí.
"Zobte," vece, "moji Řeci,
ci vem něčso dobrého řieci,
z něhož vám bude všem radost

a pohanóm v srdci žalost.
Tento mák to znamenává,
že nám Bóh je všě poddává.
Jelikož ho zrn zzobete,
když u boji juž budete,
tolikéž pohan pobijete,
v tom sě vám nic nepoměte.
Jakož ten mák zuby zetřem,
tak zástupy jich všě potřem."
Potom poslóm těm povědě:
"To jáz jistě," vece, "vědě,
že mnoho lida jest při králi;
ale to já velmi chváli,
že tak měkké lidi vodí;
úfaji u Bóh, že mi neuškodí.
Jakžto ten mák Řeci zobí,
tak vašeho krále pobí."
Řka to, káza poslóm vstáti
a pepřě jim uzlík dáti,
aby nesli králi svému,
zpoviedaje tu řeč jemu
řka: "Poslals mi máku mieru
a pravě to na vši vieru,
že tolikéž jmáš svých lidí;
však o tobě zle sě klidí.
Ač jich s tobú jest přemnoho,
což jest obak do toho,
kdaž jsú měkci vniž mák zralý,
v nichž jmáš v boji statek malý?
Poviz rúče uzla mého:
s čímť jest tvrzí máku tvého?
A taká jde hořkost z něho,
v němž by bylo něčso zlého !
Těch jest zrnec velmi málo,
však by o život tobě stálo,
nemohl by jich všěch zzobati.
Skrzě to rač znamenati:
málo lidí jmám při sobě,
budúť v boji horci tobě!"